

Richard Wagner u svijetlu antropozofije

Rudolf Steiner

Predavanja

SD 92

	Strana
Predavanje 1 (Lohengrin i Prsten Nibelunga)	2
Predavanje 2 (Prsten Nibelunga)	7
Predavanje 3 (Walküre, Siegfried, Sumrak bogova, Tristan i Izolda)	10
Predavanje 4 (Parsifal)	14

Predavanje 1

Berlin, 28 ožujak 1905

Lohengrin i Prsten Nibelunga

Mitovi su priče koje sadrže velike istine, koje su veliki posvećenici prenijeli ljudima. Trojanski rat, na primjer, prepričavanje je bitke vođene između treće i četvrte pod-rase, pete korijenske-rase. Predstavnik ove prijašnje je Laocoon, svećenik drevnog svećeničkog kraljevstva, koji je u isto vrijeme bio i kralj. [Borba Laocoona sa zmijom, simbolom podmuklosti] Predstavnik kasnije je Odisej, personifikacija lukavosti i snage mišljenja koja se razvila unutar četvrte pod-rase.

Nalazimo da posvećenici vode tijek evolucije također i na Sjeveru. U Walesu nailazimo na bratstvo posvećenika poganskog perioda, svećeništvo i viteštvo koje kulminira s kraljem Arturom i njegovim Okruglim stolom. Oni su suočeni s bratstvom Svetog Grala i njegovim vitezovima koji rade u ime širenja kršćanstva. Umjetnost i razvoj politike povezani su s velikim posvećenicima koja pripadaju tim dvama bratstvima, predstavljajući pogansku i kršćansku civilizaciju. Utjecaj Svetog Grala postupno se počinje povećavati prema kraju trinaestog stoljeća. To je posebna prekretnica u civilizaciji Europe: počinju se osnivati gradovi. Drevna ruralna civilizacija, temeljena na posjedovanju zemljišta, zamijenjena je civilizacijom grada, buržujskom civilizacijom. To implicira radikalnu promjenu u cjelokupnom životu i razmišljanju ljudi.

Stoga nije lišeno značenja ako je baš za vrijeme takmičenja za majstore-pjevače u Wartburgu legenda iz Bavarske došla u prvi plan – *legenda o Lohengrinu*. Koji je bio značaj te legende tijekom Srednjeg vijeka?

U sadašnjem dobu mi nemamo ni blagu ideju o tome kako je srednjevjekovna duša bila konstituirana; bila je posebno senzibilna za duhovne struje koje teku ispod površine stvari. Danas nalazimo da legenda o Lohengrinu posebno naglašava katoličko stajalište. Ali taj element koji bi nam danas mogao smetati trebao bi nas potaknuti da razmotrimo činjenicu da je tijekom Srednjeg vijeka mogla utjecati na ljude jedino ako je odjevena u nešto što je zaista moglo uskomešati ljudske duše. Tu je odjeću morao dati žarki religijski osjećaj tog perioda, tako da je legenda sadržavala nešto od toga što je živjelo unutar ljudskih srca. Koji je bio značaj legende?

Inicijacija – inicijacija učenika koji napreduje do stupnja učitelja.

Takav učenik mora prije svega postati čovjek koji nema domovine ni doma; odnosno, on ispunjava svoje dužnosti kao i svaki drugi čovjek, ali mora stremiti da gleda izvan samog sebe i razvija svoj viši Ego.

Koje su osobine učenika?

1. Mora nadvladati sve što je osobno i razvijati Boga u sebi.
2. Mora biti oslobođen svake sumnje. Stvari koje se tiču duhovnog svijeta pred njegovom dušom stoje kao istinske činjenice.
Također mora biti oslobođen svakog praznovjerja, pošto je sam sposoban kontrolirati sve više ne može podleći iluzijama.
Na još višem stupnju biti će mu dan ključ spoznaje. Tada se za njega kaže da je stekao moć govora i postaje glasnik nadosjetilnog svijeta. Tako su mu otkrivene dubine duhovnog svijeta. To je drugi stupanj.
3. Treći stupanj je dosegnut kada kaže 'Ja' svakom biću u svijetu, baš kao što 'Ja' kaže sebi. Na ovom stupnju dignut je do sposobnosti da obuhvati univerzum. U misticizmu učenik koji je dosegnuo treći stupanj označen je kao *Labud*, on je tada posrednik između Učitelja i ljudskih bića.

Labud-vitez nam se stoga javlja kao emisar velikog Bijelog bratstva. Dakle Lohengrin je glasnik Svetog Grala. Novi impuls, novi utjecaj je predodređen da uđe u ljudsku civilizaciju. Već znate da se u misticizmu ljudska duša, ili ljudska svijest, uvijek javlja kao žena. Također se i u ovoj legendi o Lohengrinu novi oblik svijesti, civilizacija srednje klase, napredak napravljen od ljudske duše, pojavljuje kao žena. Na novu civilizaciju koja se pojavila gledalo se kao na novi i viši stupanj svijesti. Elza od Brabanta personificira srednjevjekovnu dušu. Lohengrin, veliki posvećenik, Labud trećeg stupnja učenja, sa sobom nosi novu civilizaciju inspiriranu zajednicom Svetog Grala. Ne smije ga se pitati nikakvo pitanje, jer je skrnavljenje i pogrešno razumijevanje, posvećeniku postaviti pitanje u vezi stvari koje moraju ostati okultne.

Utjecaj velikih posvećenika uvijek dovodi do promocije novih stupnjeva svijesti. Kao primjer koji ilustrira kako ti posvećenici rade, podsjetiti ću vas na Jacoba Bohme. Već znate da je Jacob Bohme objavio velike, duboke istine. Otkud je došao do tih vizija? On kazuje da dok je još bio šegrt, jednog dana je sjedio sam u prodavaonici njegovog gazde. Ušao je stranac i pitao za par cipela. Jacobu, međutim, nije bilo dopušteno da u odsutnosti gazde prodaje cipele. Stranac je s njime progovorio par riječi i potom otišao. Nakon nekog vremena, međutim, pozvao je dječaka Bohmea izvan prodavaonice i rekao mu: „Jacob, sada si još mali i skroman, ali jednog dana ćeš biti sasvim druga osoba, i svijet će ti se diviti!“ Što se u ovome podrazumijeva?

To je inicijacija, opis trenutka inicijacije. U početku, dječak ne shvaća što mu se dogodilo, ali on je primio impuls.

Također i u legendi o Lohengrinu nailazimo na takav trenutak inicijacije. Ove legende su važni pokazatelji, koji se mogu shvatiti samo od onih koji posjeduju uvid u to kako su stvari povezane.

Legenda o Lohengrinu (kao što je objašnjeno, povezana je s legendom o majstorima-pjevačima) ima nesumnjivo katolički karakter. Richard Wagner je to koristio za svoju Lohengrim poemu. To otkriva visoku unutarnju sklonost Richarda Wagnera.

Kod Prstena Nibelunga Wagner je koristio drugu legendu-temu. Ove drevne germanske legende iznose sudbinu Arijskog plemena. Porijeklo legendi *Prstena* moramo tražiti u periodu koji je slijedio iza velikog Atlantskog potopa, kada su preživjeli narodi počeli migrirati preko Europe i Azije. Ove legende su reminiscencije na velikog posvećenika Wotana, boga Aesir-a. Wotan je posvećenik Atlantskog perioda, a i svi drugi Arijski bogovi samo su veliki posvećenici.

Jasno možemo razlikovati tri stupnja u tome kako je Wagner tretirao legendu o Siegfriedu.

Prvi stupanj je opis moderne civilizacije. U očima Richarda Wagnera moderni ljudi su postali puki dnevni radnici civilizacije. On vidi veliku razliku između modernih ljudskih bića i onih iz Srednjeg vijeka. Moderna postignuća su djelomično proizvedena strojevima, dok je tijekom civilizacije Srednjeg vijeka sve još bilo izraz duše. Kuća, selo, grad, i sve što je sadržavao, bilo je puno značenja i čovjek je u tome uživao. Što naša spremišta, skladišta i gradovi znače nama danas? U srednjevjekovnom periodu kuća je bila izraz artističke ideje; cijela slika ulica, s tržnicom i crkvom u središtu, bila je izraz duše.

Wagner je osjećao ovaj kontrast, i ono što je želio postići kroz svoju umjetnost bilo je pred čovjeka postaviti nešto što bi učinilo da se pojavi potpun i savršen barem u jednoj sferi. Kod Siegfrieda je pokušao portretirati savršeno skladno ljudsko biće kao suprotnost industrijskim radnicima. Naši veliki ljudi su uvijek to osjećali: Goethe je imao isti osjećaj, a također i Hölderlin, koji je rekao: „U ovom svijetu postoje radnici, ali nema ljudi“, i tako dalje. Svaki veliki čovjek je žudio za istinski velikim ljudskim bićima.

Promjena se nije mogla dogoditi u vanjskoj formi, jer tijekom evolucije ne može biti okrenut natrag. Stoga se trebao pojaviti hram u kojem bi umjetnost u potpunom i savršenom obliku trebala podići ljudska bića iznad obične razine života. Moderni period civilizacije trebao je taj hram, upravo zato jer je moderni život toliko rastrgan i rascjepkan. To je bila prva ideja u Wagnerovu umu u vezi sa Siegfried-poemom.

Ali kako se spuštao u još veće dubine duše, pred Wagnerovom dušom pojavila se druga ideja.

Početak Srednjeg vijeka drevna legenda je našla svoju put u Njemačku poeziju – legenda o *Nibelunzima*. Ova vrsta legende sadržavala je najdublje osjećaje duše naroda. Samo oni koji zaista proučavaju dušu naroda mogu pojmiti što je u to vrijeme živjelo u srcu njemačke nacije. Ove legende su bile izraz dubokih unutarnjih istina, velikih istina; na primjer, legende o Karlu Velikom. Te priče nisu bile prenošene kao što su prenošene danas, nisu bile povezane s povijesnim Karlom Velikom, jer ljudi su posjedovali dublji uvid u povijesne veze. Franački kraljevi uzeli su vanjštinu drevnih Arijskih predaka; Nibelunzi su bili svećenici-kraljevi koji su vladali njihovim kraljevstvima i u isto vrijeme davali duhovne impulse. Te legende su bile sjećanja na velika vremena koja su prošla. U ovom svijetlu na krunidbu Karla Velikog u Rimu gledalo se kao na nešto posebno. Nibelunzi su bili posvećeni svećenici i kraljevi tijekom daleke prošlosti Arijske pod-rase, i sjećanja su predana u legendama o Njemačkim carevima. Wagnerova pažnja je bila privučena tim legendama i pojavio mu se lik koji je izgledao kao da predstavlja kontrast između modernog perioda materijalnog posjedovanja i srednjovjekovnog perioda koji je još bio povezan s drevnom duhovnom kulturom. Wagner se zaokupio s *legendom o Barbarossi*. Također i kod Barbarosse nailazimo na velikog posvećenika. Kazano nam je o njegovim putovanjima na Orijent; od tamo od svetih posvećenika vraća višu mudrost – znanje, ili Sveti Gral.

Prema mitu iz dvanaestog i trinaestog stoljeća car je pod čarolijom i boravi u unutrašnjosti planine; njegovi gavrani su glasnici koji ga obavještavaju o onom što se događa u svijetu. Gavrani su drevni simbol misterija; u Perzijskom jeziku misterija oni simboliziraju najniži stupanj inicijacije. Stoga su oni glasnici viših posvećenika. Što je ovaj posvećenik (Barbarossa) trebao donijeti? Richard Wagner je želio iznijeti kako je drevni period zamijenjen novim. Ono što je jednom postojalo povuklo se poput Barbarosse. Za Wagnera utjecaj posvećenika postaje kristaliziran u Barbarossi.

Ova misao se objelodanjuje u *Nibelunzima*. Početku uzeta više s vanjskog aspekta, ali sada na dubljim temeljima, postaje izražaj dubokih gledišta Srednjeg vijeka, postavljajući osvit nove civilizacije. Wagner još jednom traži još dublji opis ove misli. Vođen beskonačno dubokim i intuitivnim shvaćanjem germanskih saga on konačno bira lik Wotana, umjesto Barbarosse. Te sage opisuju zalazak atlantskog perioda i uspon pete korijenske-rase iz četvrte. To je, u isto vrijeme, razvoj intelekta. Ljudski intelekt, ili samosvijest, nije postojala među Atlantidanima. Oni su živjeli u nekoj vrsti vidovnjačkog stanja. Prve tragove sjedinjavanja intelekta nalazimo kod pete pod-rase Atlantidana, prvobitne Semitske rase, i taj se intelekt nastavio razvijati unutar pete korijenske-rase. Na taj se način pojavila samosvijest. Atlantidanin nije sebi kazao 'Ja' onako snažno kao ljudsko biće koje pripada Arijskoj rasi. Nakon pada Atlantide ova drevna civilizacija je prenesena u novu; Europljani su preživjeli ogranak Atlantide. Sada se pojavljuje kontrast između Germanske duhovne civilizacije i posvećenika koji su radili na okultan način i nadahnuli intelekt u njegovoj vanjskoj formi.

Patuljci *Nifelheima* nositelji su ego-svijesti. Richard Wagner čini da se Wotan, drevni atlantski posvećenik, suprotstavlja Alberichu, nositelju egoizma, koji pripada rasi patuljaka Nibelunga i posvećenik je Arijskog perioda. Kada se pojavi sličan novi impuls rođeno je nešto potpuno novo. Nositelj intelektualne mudrosti je zlato. Zlato je duboko značajno u misticizmu, jer zlato je svijetlost, i izlivanje svijetlosti postaje mudrost. Alberich donosi zlato, mudrost koja je postala stvrđnuta, iz vode Rajne. Voda uvijek simbolizira duševni element, astralni element. Ego, zlato, mudrost, izlazi iz duše. Rajna je duša nove korijenske-rase iz koje se javlja razumijevanje, ego-svijest.

Alberich dolazi u posjed zlata, hvata ga od Rajninih kćeri, ženskog elementa koji karakterizira izvorno stanje svijesti.

Ova veza je živjela u velikim dubinama Wagnerove duše. On je duboko osjećao ono što je bilo povezano s usponom nove korijenske-rase, ego-svijesti, i to je duboko okarakterizirao u prvom E-dur akordu u *Rajninom zlatu*. To glazbeno struji i tka cijelim Wagnerovim *Rajninim zlatom*. Wagnerove teme su bile poeme koje su potjecale iz drevnih mitova. U tim legendama je živjelo nešto što, ispunjeno snagom i životom, može prožeti dušu duhovnim ritmom. Ono što mi proživljavamo i ono što jesmo, to oživljava i odzvanja kroz nas u ovim drevnim sagama.

Predavanje 2

Berlin, 5 svibnja 1905

Prsten Nibelunga

Tijekom ovih predavanja vidjeti ćemo kako se u njegovim djelima Wagner uzdignuo do bogova i u isto vrijeme dolazi dolje ljudskim bićima, da bi predstavio, unutar same ljudske rase, iskupljenje i spasenje.

Misterije su postojale također i na Sjeveru. Posebno biće, Wotan, u tim misterijima igra istaknutu ulogu. Osobito su u zemljama naseljenim Keltima očuvani zadnji tragovi druidskih misterija. U Engleskoj ih još možemo naći u vrijeme kraljice Elizabete.

Stare sage se najprije odnose na Siegfrida, posvećenika, koji je bio u stanju, nakon određenog broja utjelovljenja, svoje tijelo predati starom Atlantskom posvećeniku kao boravište. To možemo naći u svim misterijima. Čak je i Isus žrtvovao svoje tijelo višoj individualnosti kada je bio kršten od Ivana krstitelja.

Wotan je bio iniciran stupanj po stupanj, da bi doveo do višeg razvoja sjevernih plemena. Nakon seobe preživjelih atlantskih naroda u pustinju Gobi, nekoliko plemena je zaostalo na sjeveru. Dok su četiri pod-rase nastavile njihov razvoj na jugu, četiri druge pod-rase su se razvile na sjeveru. Ovdje također nalazimo četiri stupnja evolucije; zadnji je *Sumrak bogova*. O tome nam govore sjeverne sage, i te legende su smišljene od četiri pripremne rase. Wotan kroz inicijaciju prolazi četiri puta unutar te četiri pod-rase, i svaki puta se uzdiže za jedan stupanj. On devet dana visi na križu; upoznaje stvari povezane s glavom Mimira, predstavnika prve pod-rase. Također i u ovom slučaju raspeće donosi iskupljenje.

Tijekom njegove druge inicijacije osvaja Gunlöd-ov napitak mudrosti. U obliku zmije morao se uvući u podzemnu špilju, gdje je boravio tri dana prije nego je dobio napitak. Tijekom njegove treće inicijacije, koja odgovara trećoj pod-rasi, morao je žrtvovati jedno od svojih očiju da bi dobio napitak mudrosti Mimira. To oko je legendarno oko mudrosti, podsjećajući nas na jednookog Kiklopa, koji je predstavnik rase Lemurije. To oko se davno povuklo, i moderni ljudi ga ne posjeduju; ponekad, u slučaju novorođenčadi, jedva primjetni trag još se može vidjeti. To je oko vidovitosti. Zašto ga je Wotan morao žrtvovati? Svaka korijenska-rasa mora rekapitulirati cijeli tijek evolucije. To također vrijedi i za treću sjevernu pod-rasu. Vidovitost je još jednom morala biti žrtvovana, da bi moglo niknuti nešto novo, što se po prvi puta

pojavi se kod Wotana. Taj novi element je intelektualna sposobnost, karakterističan način na koji Europljani kontempliraju svijet.

Wotanova četvrta inkarnacija je Siegfried, potomak bogova. Ljudski posvećenici sada uzimaju mjesto bogova.

Siegfried prolazi kroz inicijaciju. On mora probuditi Brunhildu, višu svijest, prolazeći kroz plamenove, vatru strasti. Na taj način doživljava katarzu, pročišćenje. Prije pročišćenja on je ubio zmaja, niže strasti. Postao je neranjiv. Postoji samo jedna točka između ramena gdje može biti ranjen. To ranjivo mjesto simbolizira da četvrtoj pod-rasi još uvijek nedostaje nešto što može dati samo kršćanstvo. Njegov dolazak je bio nužan, koji je bio neranjiv ondje gdje je Siegfried još bio ranjiv – dolazak Krista, Koji križ nosi naslonjen između ramena upravo na mjestu gdje Siegfried može biti smrtno ranjen.

Kršćanstvo je još jednom pozvano u vezi nastupa Atlantida. Narodi vođeni Atilom su atlantskog porijekla. Napad tih mongolskih rasa mora ustupiti put kršćanstvu, personificiranom u Leu, papi.

Dakle mitovi opisuju tijek evolucije u simboličkim slikama.

Ista stvar vrijedi za mit o Balduru. Kod Baldura također pred nama imamo posvećenika. U ovom mitu nalazimo da su svi uvjeti inicijacije ispunjeni. Zagonetka o Balduru krije istinu. Čudan položaj Lokija u ovoj sjevernoj sagi može se shvatiti samo ako tu činjenicu imamo na umu. Zna se da je Baldurova majka, upozorena lošim snovima, učinila da sva živa bića obećaju da neće nauditi Balduru. Beznačajno raslinje, imela, zaboravljeno je, i od te imele, koja nije bila vezana bilo kakvim obećanjem, Loge je napravio strijelu koju je dao slijepom bogu Hoduru, kada su bogovi razigrano bacali strijele na Baldura. Baldur je ubijen strijelom od imele.

Zna se da je jedna druga evolucija prethodila evoluciji Zemlje; naime, carstvo Mjeseca. U to vrijeme materija je nalikovala našoj sadašnjoj živoj supstanci. Neka od bića Mjeseca su zaostala na stupnju razvoja Mjeseca, i u novi svijet penetrirali u tom obliku. Ona ne mogu rasti na mineralnom tlu, mogu rasti samo na živim temeljima, na drugom živom biću. Imela je jedna od tih biljaka Mjeseca. Loge je bog Mjeseca. On dolazi iz perioda Mjeseca i sada je predstavnik nečeg nesavršenog, zla. Ova okultna veza s periodom Mjeseca također objašnjava Loge-ovu dvostruku prirodu, u isto vrijeme i mušku i žensku. Kao što znate, podjela na spolove podudara se s izlaskom Mjeseca iz zajedničkog planeta. Bog Sunca Baldur vođa je nove kreacije. Nova i stara kreacija, carstvo Mjeseca i Sunca sudaraju se, i Baldur, predstavnik civilizacije Sunca, žrtva je. Hodur je slijepa neizbježna snaga Prirode. Krivnja sadrži izvjestan progresivni element. Tako Baldur mora ponovno biti ožvijen u misterijima, nakon što je bio ubijen od Loge-a preko Hodur-a.

Ovo su osjećaji koji ispunjaju našu dušu kada prodremo u stvaralaštvo Richarda Wagnera.

Čovjek dolazi dolje na Zemlju kao duševno biće; njegovo tijelo je formirano iz eterske Zemlje; ljudsko biće još nije čovjek i žena, i ono nema nikakvu ideju o posjedovanju moći. Na dušu se referira kao na vodu; posjedovanje, implicirajući moć, još je čuvano uzburkanim astralnim silama, Kćerima Rajne. Ego, ili egoizam dolazeći od Atlantide je postupno pripreman. Ali ovo ljudsko biće koje je izvorno biće duše posjedovalo je nešto čega se mora odreći: to je ljubav, koja, još ne traži drugo biće vani, već zadovoljstvo nalazi unutar sebe. Alberich se mora odreći ove samodostatne ljubavi; ljudsko biće mora ljubav steći postajući ujedinjeno s drugim individualnim bićem. Dok god su dva spola bila ujedinjena, Prsten nije bio potreban; kada su se ljudska bića odrekla fizičke ljubavi, ili dva spola zajedno, tada je Prsten izvana trebao ujediniti ono što je tako razdvojeno. Prsten je unija individualnih ljudskih bića, unija spolova u fizičkom svijetu. Kada Alberich osvaja Prsten mora se odreći ljubavi. Sada dolazi vrijeme kada ljudska bića ne mogu više raditi unutar ujedinjene sfere koja obuhvaća sve. Jednom davno, duša, duh i tijelo bili su jedno; božanstvo sada stvara tijelo od izvana. Spolovi su međusobno suočeni na neprijateljski način; dva diva Fafner i Fasolt to simboliziraju. Ljudska tijela sada su obdarena jednim spolom umjesto dva; ona stvaraju vanjski život.

U svim religijama ljudsko tijelo je predstavljeno kao hram: božanstvo ga gradi od izvana. Unutarnji hram duše mora biti izgrađen od samog čovjeka još od kada je postao Ego. Kreativno božanstvo još sadrži ljubav, još je kreativno u vanjskom hramu. Mit to objašnjava u pasusu gdje Wotan želi uzeti Prsten od divova, i pojavljuje se Erda savjetujući mu da se od toga suzdrži. Erda je vidovita kolektivna svijest čovječanstva. Bog ne smije ostaviti da Prsten okružuje ono što treba postati slobodno, da bi se opet ujedinilo na višem stupnju, kada će spolovi postati neutralni. Tako proročka, vidovita snaga zemaljske svijesti sprječava Wotana da pribavi Prsten, koji ostaje vlasništvo divova. Otada stalno, svako ljudsko biće ima samo jedan spol. (Div predstavlja fizičku tjelesnu strukturu.) Sada divovi počinju graditi Walhallu. Tijekom svađe oko Prstena, Fasolt je ubijen od Fafnera. To je kontrast između muškog i ženskog: jedan spol mora biti ubijen unutar svakog ljudskog bića: muškarac ubija ženu, a žena ubija muškarca unutar sebe.

Predavanje 3

Berlin, 12 svibnja 1905

Walküre

Viša svijest se najprije mora roditi iz sveobuhvatne svijesti Zemlje. To se odvija kroz uniju Wotan-a i Erde; iz te unije rođena je Brunhilde. Ona još posjeduje nešto od široke i duboke svjetske-svijesti. U početku, međutim, ta svijest se u određenoj mjeri povlači. Wotan također sa zemaljskom ženom začinje Siegmunda i Sieglindu. Oni predstavljaju dva spola duše, mušku dušu i žensku dušu. Nije moguće da jedno živi bez drugog. Ženska duša, Sieglinde, uhvaćena je od Hundinga. Duša se sada mora podčiniti fizičkom mozgu. Siegmund, duša utamničena u tijelu, sada počinje zastranjivati. Duša nije dovoljno snažna da pristupi božanskom; bogovi se odriču Siegmunda i njegov mač je razbijen kopljem Wotana.

Sada vodstvo mora biti prepušteno ljudskom sebstvu koje je potpuno aktivno u sferi osjetila: Hagenu, sinu Albericha. Niže zemaljske snage počinju igrati glavnu ulogu. Sve snage kuju zavjeru protiv ujedinjenja muškog i ženskog duševnog elementa: čak i Wotan mora pomoći Fricku protiv Siegmunda zbog Hundinga. Fricka predstavlja muško-žensku dušu na višem stupnju. Ona podstiče Wotana da raskine vezu između muške i ženske duše na zemaljskom planu.

Na kozmičkom planu muški i ženski duševni elementi su ujedinjeni, ali na Zemlji krv i osjetila utječu na ljudski život. Na to je duboko ukazano u ljubavi između brata i sestre, zabranjenom elementu. Ako će izvorna čednost nastaviti vladati, Siegmund i Sieglinde, fizički element, moraju umrijeti. Sieglinde je suđeno da bude ubijena od Brunhilde, sveobuhvatne svijesti, ako cjelokupna evolucija Zemlje neće biti opstruirana. Brunhilde, međutim, pomaže joj i daje joj Grane, njena konja, koji nosi ljudsko biće kroz događaje na Zemlji. Brunhilde se povlači u egzil. Plamenovi vatre okružuju njenu stijenu. Vidovita svijest je sada okružena vatrom kroz koju ljudsko biće prvo mora proći da bi postalo pročišćeno, ako želi još jednom dosegnuti sveobuhvatnu svijest i doživjeti katarzu.

Siegfried

Sieglinde, ženski duševni element porađa Siegfrieda, ljudsku svijest koja se opet mora dići do viših svjetova. Ona raste u tajnosti, čuvana od Mime. On mora

nadvladati nižu prirodu, zmaja, da bi stekao moć. Također nadvladava Mimu. Tko je „Mime“? Mime može pokloniti nešto što čini nevidljivim, maskirnu-kapu, rezultat moći koja ostaje nevidljiva običnim ljudskim bićima. Maskirna kapa je simbol čarobnjaka, i bijelog i crnog reda. Čak i čarobnjak crnog puta može ići naokolo nevidljiv usred nas. Mime je onaj koji poklanja maskirnu kapu koju je dobio od crnih snaga Zemlje. On teži Siegfrieda pretvoriti u crnog čarobnjaka, ali Siegfried se buni. On je ubio zmaja, uzeo kap njegove krvi, simbol strasti, i stoga može razumjeti govor ptica (zemaljskog svijeta osjetila). On hoda putem viših posvećenika i pokazan mu je put koji vodi do Brunhilde, sveobuhvatne svijesti.

Do sada smo razmatrali tri faze sjeverne evolucije. Najprije patuljke, zatim divove, i sada ljudska bića. Walkure pripada drugoj fazi, a u Siegfriedu je rođeno samo ljudsko biće. Utamničeno unutar tijela mora opet naći put natrag do čiste, bijele mudrosti.

Sumrak bogova

Četvrti dio Sumraka bogova izražava da u sjevernom svijetu ljudska bića još nisu dosegla zrelost i nisu dobila potpunu inicijaciju. Siegfried još uvijek posjeduje jednu ranjivu točku, gdje je Krist nosio križ. Siegfried još ne može na sebe uzeti križ. To na dubok način simbolizira ono što ljudima Sjevera još uvijek nedostaje, a također pokazuje da je za njih kršćanstvo još uvijek bilo nužnost. Siegfried se ne može ujediniti s Brunhilde. On je ljudska duša rođena od smrtne žene, iz sjedinjenja Siegmunda i Sieglinde. Brunhilde je ostala djeвица; ona je viša svijest.

U posljednjoj fazi, znanje mora biti dosegnuto jer čovjek se još uvijek nije u stanju ujediniti s nevinom mudrošću. Posljedično, njegov impuls prema višem znanju uzima oblik želje. To je zadnji stupanj koji mora biti osvojen. Činjenica da Siegfried želi postati ujedinjen s Brunhilde u zemaljskoj želji vodi do razmjene vlasništva; ona njemu daje konja i on njoj daje prsten. Dok ne dođe do unije s višim sebstvom, prsten, simbolizirajući prisilu od izvana, ne gubi svoju moć.

Ljudsko biće uranja dolje u nižu svijest, pogođeno je sljepilom. Siegfried zaboravlja Brunhilde i ženi Gudrun, nižu svijest. Čak se slaže da Brunhilde izloži drugom nedostojnom čovjeku. To označava da tijekom zadnje faze, prije nego se pojavilo kršćanstvo, ljudsko biće slijedi mračnu stazu i još jednom postaje plijen mračnih snaga. Nepravedna unija Brunhilde s Guntherom uzrok je Siegfriedove propasti. On mora naći smrt preko nižih snaga u čiju mrežu je postao zapleten. (Hagen.)

Približava se zadnja faza; Norns se pojavljuje još jednom. To je faza u kojoj je sveobuhvatna svijest izgubljena:

„Zu End ewiges Wissen!
Der Welt melden
Weise nichts mehr.
Hinab zur Mutter, hinab!“

„Gotovo je s vječnom mudrošću!
Svijet ne objavljuje
Od mudrih ništa više.
Dolje k majci, dolje!“

Viša mudrost koja je prije bila dana sinovima bogova na Zemlji je izgubljena, vraća se vječnom. Čovječanstvo se sada mora pouzdati u sebe.

Tristan i Izolda

Onaj tko ima dublji uvid, kao Wagner, otkriti će da tema Tristana može dati jasniji uvid u problem povezan s dvostrukim aspektom spola.

Muški i ženski elementi su važni samo na fizičkom planu. Tristan ima duboku žudnju da bude cjelovit i nepodijeljen, da dosegne savršeni sklad i svijest koja više nije ženska ili muška. Taj prizvuk težnje koji odzvanja cijelom dramom može se izraziti ovako: Tristan ne želi više biti samo Tristan, samo „Ja“, već u sebe želi uzeti Izolde, tako da u njemu žive Izolde i Tristan.

Dvoje je izgubilo svaku svijest o podjeli. To odzvanja zadnjim stihovima poeme izražavajući iskupljenje od odvojenog, podijeljenog oblika egzistencije:

„In des Wonnemeeres
wogendem Schwall,
In der Duftwellen
tönendem Schell,
In des Welt-Atems
wehendem All,
ertrinken,
versinken,
Unbewusst
höchste Lust!“

„U moru blaženstva
Uzburkane mijene,
U mirisnim valovima
Odzvanjaju tonovi,
U disanju svijeta
Giba se sve,
Utonula,
Potopljena,
Nesvjesna
Najviša žudnja!“

Ove riječi su rođene iz dubljeg znanja. Uzburkano more blaženstva je astralni svijet, a Devahan je sfera koja odzvanja mirisnim tonovima. Životni princip je dah svijeta; u njemu sve mora biti sadržano. Ne biti više podijeljen i odvojen u sferi svijesti, već „utonuti i zaroniti“ nesvjesno u nediferencirani element — to je najviša žudnja. Unutar zemaljskog života zaista je najviša žudnja nadvladati to, čulni život nadvladati duhovnim životom. Želja koja želi uništiti zemaljsko plemenita je; ona je nadvladavanje onoga što ima u sebi. To je problem koji je Wagner pokušao riješiti u

„Tristanu i Izoldi“. Sve ove misli ne žive svjesno ili apstraktno u Wagneru; to su bile misli sadržane u samom mitu.

Nije nužno da umjetnik ima ove misli u apstraktnoj formi. Baš kao što biljka raste u skladu sa zakonima o kojima ne zna ništa, tako i kozmičke snage u mitovima imaju vlastiti život; to su snage koje su također aktivne u ljudskom biću i prodiru u umjetnička djela.

Wagnerov Siegfried je još uvijek upetljan u zemaljski element; mora u njemu nestati. Brunhilde razumije povezanost činjenica i shvaća što je tu u pitanju. Tako ona prsten prepušta Kćerima Rajne, elementu koji nije penetrirao u djelatne utjecaje ovog svijeta.

Cijela evolucija svijeta vraća se do izvorno djevičanske supstance. Stara sjeverna koncepcija svijeta zamijenjena je drugom koja više ne priziva ono što se odnosi na vanjski svijet osjetila, već onom što je ostalo djevičansko — dušu.

Brunhilde, koja je postala uključena u vanjski svijet osjetila preko njene unije sa Siegfriedom ujaše u vatru, i iz toga je rođena ljubav. Cijela tragedija ove misli je duboko osjećana od ljudi sjevera, jer shvaćaju da ono što su jednom mogli razumjeti nestaje.

Ljubav je rođena iz Duha, iz mora vatre, izvorno djevičanske supstance.

„Incarnatus est per Sanctum Spiritum ex Maria Virgine!“

Predavanje 4

Berlin, 19 svibnja 1905

Isti element koji je rodio egoizam, ljubav koja je sebična, sada rađa novi osjećaj, daleko iznad svega što je upetljano u fizičku sferu. Mudrost se povlači da bi porodila ljubav iz onih elemenata koji su još čedni i nevini. Ta ljubav je Krist, kršćanski princip. Nesebična ljubav suprotstavljena sebičnoj ljubavi, to je veliki proces evolucije koji se mora odviti kroz misteriozni involucijski proces smrti, uništenje fizičke materije. Kontrast života i smrti ocrtan je od Wagnera jasnim konturama.

Drvo križa simbolizira život koji je uvenuo, i na križu visi novi vječni život koji će donijeti novu epohu.

Novi duhovni život proizlazi iz Sumraka bogova. Težnja Richarda Wagnera, da u prvi plan stavi princip Krista u svoj njegovoj dubini, nakon njegova opisa četiri faze života sjevera, pojavljuje se u njegovom Parsifalu. To je peta faza. Pošto je Wagner tako duboko osjećao tragičnu notu sadržanu u koncepciji evolucije sjevernog svijeta, također je osjećao kao svoju dužnost da u prvi plan postavi glorifikaciju kršćanstva.

Parsifal

Što dublje prodremo u djela Richarda Wagnera, to više u njima ćemo nalaziti kozmičko-mistične probleme, zagonetke života.

Veoma je značajno da je Richard Wagner nakon opisa iskonskog doba germanskih naroda u četiri faze Prstena Nibelunga, kreirao eminentno kršćansku dramu, djelo s kojim je zaključio svoj život: Parsifala. Ako želimo razumjeti ono što živi u Parsifalu moramo prodrijeti u osobnost Richarda Wagnera.

Za Richarda Wagnera, karakter Isusa od Nazareta počinje poprimati konkretan oblik stalno od njegove četrdesete godine. U početku je namjeravao stvoriti potpuno drugačije umjetničko djelo, predstavljajući beskonačnu ljubav za cijelo čovječanstvo koja je živjela u Isusu od Nazareta. Kada je imao pedeset zamislio je temeljnu ideju te drame, trebala je imati naslov, „Pobjednik“. Ovo djelo pokazuje nam duboku koncepciju svijeta koja je bila izvor intuicije pjesnika. Sadržaj drame je ukratko ovakav.

Arnanda, mladić iz plemenite kaste Brahmina, strastveno je voljen od Prakriti, Chandala djevojke, odnosno, niže, prezrene kaste. On tu ljubav odbacuje i postaje učenik Bude. Prema Wagnerovoj ideji, Chandala djevojka je bila reinkarnacija žene

koja pripada najvišoj kasti Brahmina, koja je nadmeno odbila ljubav Chandala mladića, i kojoj je karmička kazna da bude ponovno rođena unutar kaste Chandala. Kada je ona dosegla točku u njenom razvoju koja joj je omogućila da se odrekne ljubavi, ona također postaje učenik Bude.

Vidite, dakle, da se Wagner uhvatio problema karme u svoj njegovoj dubini, iz pravog duha budizma; kada je imao oko pedeset godina razvio se u toj mjeri da je mogao stvoriti dramu toliko duboke moralne snage i ozbiljnosti kao što je „Pobjednik“. Sve ove misli zatim utječu zajedno u njegovog Parsifala, ali u isto vrijeme Krist-problem stoji u središtu drame. Iz Parsifala struji cijela dubina ovog srednjovjekovnog problema.

Wolfram von Eschenbach je bio prvi koji je dao potencijalni oblik misteriji Parsifala. Kod njega nalazimo istu temu, kreiranu iz najdublje supstance Srednjeg vijeka. U najvećim umovima Srednjeg vijeka koji su bili prožeti duhovnim životom živjelo je nešto što su posvećenici nazvali veličanjem ljubavi. Prije i poslije, postojali su Minnesingers, trubaduri ljubavi. Ali postojala je velika razlika između onog što je ranije shvaćano kao ljubav u germanskim zemljama, i onog što se kasnije javilo u kršćanstvu kao pročišćena ljubav.

To je ilustrirano i predano nam u „Armer Heinrich“ (Jadni Henrik). „Jadni Henrik“ Hartmann-a von der Aue ispunjen je duhovnim životom koji su križari donijeli natrag s Orijenta. Postavimo pred sebe ukratko, sadržaj „Jadnog Henrika“: Švapski kralj koji je uvijek imao sreće u životu odjednom je pogođen neizlječivom bolešću, koja se može izliječiti jedino preko žrtvovanja i smrti čiste djevice. Nađena je djevica koja se voljna žrtvovati. Oni odlaze u Salerno slavnom liječniku. Međutim, u posljednjem trenutku, Henrik žali žrtvu i ne želi je prihvatiti. Djevica ostaje živa. Henrik u konačnici vraća svoje zdravlje, i oni su se vjenčali.

Ovdje imamo, dakle, čistu djevicu i njeno žrtvovanje u ime čovjeka koji je živio život pukog zadovoljstva i koji je spašen kroz njeno žrtvovanje. Misterija leži, u tome prikrivena. Sa stajališta Srednjeg vijeka, na Minnesinging se gledalo kao na nešto što može biti predano iz četiri faze drevnog germanskog života, kao što je sadržaj saga koje je Wagner stavio pred nas u njegovoj tetralogiji. Ljubav temeljena na životu osjetila smatrana je u to vrijeme za nešto što je prevladano; ljubav se trebala opet podići duhovno, povezana s osjećajem odricanja.

Da bi shvatili ono što se odvijalo, moramo sakupiti sve faktore koji za nas rekonstruiraju izraz, fiziognomiju tog zadnjeg perioda. I onda ćemo razumjeti što je Wagnera potaknulo da postavi ovu legendu.

Najranije germanske rase imale su legendu koju možemo naći cijelom poviješću, to je jedna od korijenskih legendi koja se također može naći u ponešto izmijenjenom obliku u Italiji i u drugim zemljama. Predstavimo, okvirno ovu legendu: čovjek je

upoznao zadovoljstva i radosti ovog svijeta, i prodire u vrstu podzemne kaverne. Tamo susreće ženu prekomjernog šarma i privlačnosti. Doživljava radost raja, ali ipak žudi za povratkom na Zemlju. Konačno izlazi iz planina i vraća se životu. — Ovo je legenda koju možemo naći svuda u Europi, i pojavljuje nam se veoma jasno u Tannhäuser-u. Ako proučavamo ovu legendu naći ćemo da je to, za početak, personifikacija ljubavi u germanskim zemljama prije velike prekretnice vremena. Život u svijetu vani je odbačen umirovljenjem u kaverni za radosti donesene od stare vrste ljubavi, od boginje Venere.

U ovoj formi legenda nema pravog smisla, nema mogućnosti za potražiti nešto više. Pojavila se prije nego je ljubav pretrpjela već spomenutu transformaciju. Kasnije, u ranim vremenima kršćanstva kada ljubav počinje uzimati duhovni oblik, ljudi su željeli razjasniti te ranije periode i na ovaj raj u spilji Venere, kao kontrast drugom raj u kojeg su bili pronašli.

U ovoj točki moramo uzeti u obzir našu petu korijensku rasu. Kada su poplave pokopale Atlantidu, pod-rase pete korijenske rase postupno su se pojavljivale: Indijska, Srednja-Perzijska, Asirijsko-Babilonsko-Semitska, Grčko-Latinska rasa. Kada je Rimska kultura počela otjecati, pojavila se naša peta pod-rasa, germanske rase u kojima danas živimo i koje imaju poseban značaj za kršćansku Europu.

Nije to da je Wagner bio svjestan svih ovih stvari, ali posjedovao je nepogrešiv osjećaj za situaciju u svijetu i osjećao je koji su zadaci bili dužnost rasa; osjećao je to jasno kao da je poznao znanost duha.

Znate da je svaka od ovih rasa bila nadahnuta od velikih posvećenika. Peta korijenska rasa pojavila se od drevnih semitskih rasa. Trag tog porijekla još uvijek živi u svim pod-rasama koje do sada sačinjavaju petu korijensku rasu. Znate da su nakon uništenja Atlantide od velike poplave narodi koji su emigrirali i tako sačuvani od uništenja bili vođeni od Manu-a, božanskog vodiča, u Aziju, u pustinju Gobi. Kulturalni utjecaju su odatle otišli u Indiju, Perziju, Asiriju, Egipat, Grčku, Rim, čak i u naše vlastite zemlje.

Kada kontemplira drevnu arijsku civilizaciju povijest više ne može ući u trag prvim semitskim strujama utjecaja na ljudsku civilizaciju. Taj utjecaj se jasnije javlja samo u trećoj pod-rasi, Egipatsko-Semitsko-Babilonskim narodima. Narod Izraela čak izvodi i svoje ime iz toga. Samo kršćanstvo može biti dovedeno natrag, kao četvrti utjecaj, semitskom impulsu. Ako nastavimo proučavati razvoj ovih utjecaja semitski impuls ćemo naći u Maurskoj kulturi koja je prodrila u Španjolsku, i proširila cijelom Europom utječući čak i kršćanske redovnike.

Dakle prvobitni semitski impuls doseže sve do pete pod-rase.

Vidimo impulse jedne velike struje kako pet puta prodiru u najranije civilizacije. Imamo jednu veliku duhovnu struju koja dolazi od Juga, kojoj u susret dolazi druga struja koja se pojavljuje na Sjeveru, koja prodire u četiri faze zemaljske sjeverne civilizacije i razvija se dok ne susretne prvu struju, tako tekući zajedno s njom. Djetinjasta, jednostavna nacija boravila je u Sjevernoj Europi i ti rani stanovnici pretrpjeli su utjecaj struje kulture koja dolazi s Juga na prekretnici 12-og i 13-og stoljeća. Ta nova kultura prodrila je u te oblasti poput duhovne struje zraka. Wolfram von Eschenbach bio je potpuno pod utjecajem ove duhovne struje.

Sjeverna civilizacija je simbolizirana u legendi o Tannhauser-u, koja također sadržava impuls s Juga. Svugdje nailazimo na nešto što se može označiti kao semitski impuls.

Postojala je jedna stvar, međutim, koja je, osjećana veoma snažno: naime, da su germanske rase bile posljednja karika u tom lancu razvoja i da će se pojaviti nešto sasvim novo, pripremajući nešto sasvim različito unutar šeste pod-rase: višu misiju kršćanstva. Germanski narodi žudjeli su za tim novim oblikom kršćanstva: kršćanstvo će biti uvedeno u život koji nema nikakve veze s onim što je preuzeto od Juga. Pojavio se kontrast između Rima i Jeruzalema; „Rim na jednoj strani a Jeruzalem na drugoj“ bio je ratni poklik pod kojim su se borili križari. Ideja da Jeruzalem mora biti centar nikada nije nestala.

Duhovni Jeruzalem, radije nego onaj fizički, imao se na umu: Jeruzalem kao duhovni centar, a u isto vrijeme kao predstraža budućnosti.

Osjećano je da peta pod-rasa mora služiti još jednoj svrsi, da mora ispuniti poseban zadatak. Stari impulsi su prestali, dolazi nešto potpuno novo, počela je nova spiralna krivulja u civilizaciji svijeta. Ono što je došlo od Juga bio je samo pokušaj; jezgru je sada trebalo oljuštiti od njene kože. Na prekretnici Srednjeg vijeka osjećalo se da nešto staro, što je doživljeno kao blagodat, zalazi i dolazi kraju, i da je težnja za nečim novim sadržavala novi impuls koji je postupno oživljavao. To su bili osjećaji koji su posebno snažno živjeli u osobnosti Wolframa von Eschenbacha.

Razmotrimo sada novi period. Zamislite ovaj osjećaj da se iznova diže u razdoblju dekadencije, i tada ćete u tome naći nešto od onog što je živjelo u Wagneru. U međuvremenu su se odvile mnoge stvari koje su ranije doživljene kao propadanje rase. Richard Wagner je to osjećao posebno snažno od kada je god započeo njegov svjesni život. Kaos koji nas danas u tako velikoj mjeri okružuje, kaos u kojem se mase gube kroz bolesti, sadrže i simptome propadanja i novog života.

Mizerija velike mase Europskih naroda, čiji duhovni život ostaje skriven u tami, koji su odsječeni od obrazovanja i kulture, nikada nije doživljena dublje nego od Richarda Wagnera, i iz tog razloga postaje revolucionar godine 1848, jer je sljedeća misao teško

pritiskala njegovo srce: Unutar je naše moći da pomognemo u ubrzanju točka prema dolje, ili ga opet povedemo prema gore.

To je ideja Bayreuth-a. Događaji 1848 bili su samo beznačajni simptom dolazećeg duhovnog pokreta. Ako to dokučimo, trebali bi moći razumjeti kako je Richard Wagner došao do svog problema rase, kojim se bavio u proznim spisima. Izrazio se manje ili više ovako: U Aziji, kod Hindu rase, možemo naći nešto od iskonske snage Arijske rase. Neke od snažnih duhovnih snaga Arijske rase postoje za nekolicinu odabranih, kastu Brahmina. Niže kaste su isključene, a visoko duhovno stajalište je dosegnuto od Brahmina. Zatim na Sjeveru možemo naći djetinjaste rase (tako Wagner nastavlja), koje su prošle kroz četiri stupnja evolucije unutar same rase. Ti narodi uživaju u lovu; ubijanje je za njih radost, ali to zadovoljstvo u oduzimanju života simptom je dekadencije. Duboka je, okultna činjenica da je život čudno povezan sa znanjem, s razvojem čovjeka u smjeru višeg duhovnog znanja. Sve što čovjek vrši, na način okrutnosti ili destrukcije života oduzima mu čiste duhovne snage. Iz tog razloga, oni koji pojačaju snage egoizma, koji stupaju crnom stazom, moraju uništiti život. (U „Fliti“ Mabel Collins, priči o ženi koja se bavi crnom magijom, Flita uništava nerođenu egzistenciju, jer joj treba život da bi održavala svoje moći.)

Postoji duboka veza između oduzimanja života i života čovjeka. U vječnom tijeku evolucije to je lekcija koja mora biti naučena i doživljena. Ali druga je stvar ako tijekom izvjesnog perioda evolucije ljudi oduzmu život na naivan način. Jednom davno čin ubijanja učinio je da čovjek osjeća svoju vlastitu snagu. To se može reći za drevne germanske rase, lovačke narode. Od kada se god pojavilo kršćanstvo, ubiti je smrtni grijeh, i ubijanje je sada simptom dekadencije rase.

To su osnove gledišta koje je Wagnera potaknulo da postane strogi vegetarijanac. Po njegovom mišljenju, jedini način na koji rasa može jačati je preko prehrane koja ne uključuje ubijanje.

Osjećaj da je morao doći novi impuls u Wagneru je također proizveo ideje koje se tiču utjecaja Židova na našu sadašnju civilizaciju.

Nije bio antisemit na sadašnji, odvratni način, već je osjećao da je judaizam kao takav prestao igrati svoju ulogu, i da semitski impulsi moraju odumrijeti. To je izazvalo njegov poziv za emancipaciju od tih impulsa. Snažno duhovno usmjerenje učinilo je da osjeća da ranije utjecaje mora zamijeniti nešto novo. To je povezano s njegovim idejama o germanskim rasama. On radi jasnu distinkciju između razvoja duše i rase. Tu distinkciju treba napraviti govoreći: mi smo svi bili inkarnirani u atlantskoj rasi. Dok su se duše uzdizale gore, rase su degenerirale. Svaki korak kojim se uspinjemo povezan je sa silaskom. Za svakog čovjeka koji postaje plemenitijeg uma ima jedan koji pada niže. Postoji razlika između duše koja boravi unutar tijela rase i samog tijela rase. Što ljudsko biće više nalikuje rasi kojoj pripada, što više voli ono što je prolazno i

povezano s kvalitetama njegove rase, više će s rasom degenerirati. Što se više emancipira, uzdiže iz osobitosti svoje rase, to će više njegova duša imati mogućnosti za višu inkarnaciju. Richard Wagner znade da se boreći protiv semitskog elementa mi ne bi trebali boriti protiv duša koje su inkarnirane unutar rase, već samo protiv rase kao takve, koja je prestala igrati svoju ulogu. Wagner dakle pravi distinkciju između silazne evolucije rase i uzlazne evolucije duša. Osjećao je nužnost ove uzlazne evolucije jednako entuzijastički kao srednjovjekovna duša, jednako entuzijastički kao Wolfram von Eschenbach, ili Hartmann von der Aue.

Moramo još jednom razmotriti što je sadržano u činjenici da je u „Armer Heinrich“ (Jadni Henrik) Heinrich izliječen čistom djevicom. Henrik je živio, za početak, život osjetila, njegov ego je rođen iz njegove rase. Taj ego počinje poboljšivati čim počinje čuti viši poziv, poziv koji je bio namijenjen čovječanstvu općenito. Duša postaje bolesna jer se povezuje s nečim što je ukorijenjeno samo u rasi. Sada se ta niža vrsta ljubavi koja živi unutar rase mora razviti u viši oblik ljubavi. Ono što živi unutar rase mora biti iskupljeno nečim višim, višom, čistom dušom koja se spremna žrtvovati za dušu čovjeka koja stremi.

Znate da se duša sastoji od muškog i ženskog dijela, i da utisci osjetila koji ulaze u dušu potiskuju taj duševni element u pozadinu.

„Vječno žensko privlači k sebi!“ (Das Ewig-Weibliche zieht uns hinan!“ Goethe, Faust). Spasenje znači da život osjetila mora biti nadvladan. Ovo iskupljenje također nalazimo i u „Tristanu i Izoldi“.

Povijesni izražaj za nadvladavanje osjetilnog života je „Parsifal“. On je predstavnik novog kršćanstva. On postaje kralj Svetog Grala jer on iskupljuje ono što je jednom robovalo osjetilima i tako u svijet donosi princip ljubavi. Što leži u temeljima Parsifala? Kakvo je značenje Svetog Grala? Najranija legenda koja se pojavljuje na prekretnici Srednjeg vijeka kaže nam da je Sveti Gral vrč koji je korišten od Isusa Krista na Posljednjoj večeri, vrč u kojem je ponudio kruh i vino i u koji je Josip od Arimateje uhvatio krv koja je tekla iz Kristove rane. Koplje koje je prouzročilo tu ranu i pehar su odneseni od anđela, koji su ih držali da vise u zraku dok ih Tituel nije pronašao i na Montsalvatu (što znači: planina spasenja) izgradio dvorac u kojem bi mogao čuvati ta blaga. Dvanaest vitezova se okupilo da služe Svetom Gralu. Sveti Gral je imao moć da skrene smrtnu opasnost od tih vitezova i da ih opskrbi sa svime što su trebali za život. Kada god su na njega pogledali dobili bi novu duhovnu snagu.

Na jednoj strani imamo dvorac Svetog Grala sa svojim vitezovima, a na drugoj, čarobni dvorac Klingsora s njegovim vitezovima, koji su, zapravo, neprijatelji viteštva Svetog Grala. suočeni smo s dva oblika kršćanstva. Jedan je predstavljen vitezovima Svetog Grala a drugi Klingsorom. Klingsor je čovjek koji je sebe unakazio da ne bi bio plijen osjetila. Ali on nije prevladao svoje želje, samo je sebi uskratio mogućnost da ih

zadovolji. Dakle on živi u sferi osjetila. Djevice čarobnog hrama mu služe, i sve što pripada sferi želja na raspolaganju mu je. Kundry je prava zavodnica u ovom carstvu: privlači svakog tko pristupa Klingsoru u sferu senzualne ljubavi. Klingsor nije uništio žudnju, već samo organ žudnje. On personificira oblik kršćanstva koji dolazi s juga i uvodi asketski život; eliminira senzualni život, ali ne može uništiti želju; može zaštititi od zavodničkih moći Kundry. Viši element je percipiran u moći duhovnosti koja se diže iznad senzualnog života u sferu pročišćene ljubavi, ne prinudom, već kroz više, duhovno znanje.

Amfortas i vitezovi Svetog Grala teže za tim, ali ne uspijevaju utemeljiti kraljevstvo. Dok god nedostaje prava duhovna snaga, Amfortas popušta iskušenjima Kundry. Viša duhovnost personificirana u Amfortasu plijen je nižih osjećaja.

Tako smo suočeni s dva fenomena. S jedne strane, kršćanstvo koje je postalo asketsko i ne može doći do višeg duhovnog znanja; i s druge strane, duhovno viteštvo koje je plijen Klingsorova iskušenja dok se ne pojavi iskupitelj koji svladava Klingsora. Amfortas je ranjen i gubi sveto koplje; mora čuvati Sveti Gral kao kralj bremenit tugom. Više kršćanstvo je stoga bolesno i pati; misterije kršćanstva mora čuvati u tuzi dok se ne pojavi novi spasitelj. I taj spasitelj pojavljuje se u Parsifalu.

Parsifal najprije mora naučiti svoje lekcije, on prolazi kroz testove; zatim postaje pročišćen i konačno stječe duhovnu moć, osjećaj velikog jedinstva sa svom egzistencijom. Richard Wagner tako nesvjesno dolazi do velikih okultnih istina. Najprije do suosjećanja. Parsifal u početku prolazi kroz stupnjeve iskustava koja ga ispunjavaju suosjećanjem za našu stariju braću, životinje. U njegovoj nasilnoj žudnji da prigrli viteštvo napustio je svoju majku Herzeleide, koja je umrla slomljenog srca. On se borio i ubijao. Umirući pogled životinje potom ga je podučio što znači: „ubiti“.

Drugi stupanj sastoji se u dizanju iznad želje, bez da se želju ubija od izvana.

Tako on doseže utočište Grala, ali još uvijek ne razumije svoj zadatak. Kroz život uči svoje lekcije. Pada u iskušenje preko Kundry, ali izdržava test. Upravo kada će pasti, podiže se iznad želje; nova čista ljubav sjaji unutar njega kao izlazeće Sunce.

Planulo je nešto što smo već otkrili u Sumraku bogova: „Incarnatus est de spiritum sanctum ex Maria Virgine“, rođen iz Duha kroz Djevicu (viša ljubav, koja nije ispunjena senzualnim osjećajima).

Ljudsko biće u sebi mora probuditi dušu koja pročišćava sve preneseno osjetilima, jer djevičanska supstanca, djevičanska tvar, roditi će ego Krista. Niži ženski element u ljudskoj duši umire i biti će zamijenjen višim ženskim elementom koji ga podiže do Duha.

Viša djevičanska moć suočava se sa zavodljivom Kundry. Kundry, drugi ženski element koji se tiče seksa koji čovjeka povlači dolje, koji ga teži povući dolje, mora biti prevladan.

Kundry je već živjela jednom kao Herod koji je zahtijevao glavu Ivana Krstitelja. Bila je na sličan način poput Ahasvera kao lik koji ne može pronaći mir i svuda traži senzualnu ljubav, ta sila uzima oblik ljubavi koja najprije mora biti pročišćena, pretrpjati transformaciju, kao Kundry. Emancipacija od ljubavi ovisne o osjetilima — to je misterij kojeg je Richard Wagner utkao u svog Parsifala.

Ta misao prožima sva djela Richarda Wagnera. Čak i u njegovom „Letećem Holanđanin“ intuitivna snaga njegove prirode vodi ga do istog problema, jer u tom djelu nalazimo da se djevica voljna žrtvovati radi Holanđanina, tako ga iskupljujući iz njegovih dugih lutanja. A isti problem je sadržan u „Tannhauseru“. Natječaj u pjevanju u Wartburgu postavljen je kao takmičenje između pjevača stare senzualne ljubavi, Heinricha von Ofterdingena, i Wolframa von Eschenbacha, koji je predstavnik novog, duhovnog kršćanstva. On nadvladava Heinricha von Ofterdingena, koji je pozvao pomoć Klingsora iz Mađarske, ali Wolfram nadvladava obojicu. Sada možemo dublje razumjeti Tristana, jer znamo da ono što u njemu živi nije ubijanje ljubavi, već prevladavanje rase, ili pročišćenje ljubavi.

Richard Wagner se uzdigao od Schopenhauer-ovog „Poricanja volje“ do pročišćenja volje.

Wagner je ovo pročišćenje izrazio čak u svojim „Majstorima pjevačima“, gdje osjećaji Hans Sachsa prema Evi pretrpljuju pročišćenje kada je želi pridobiti za sebe. To nije toliko izraženo u tekstu, koliko u glazbi.

Sve je ovo skupa strujalo u njegovom Parsifalu. Richard Wagner je gledao natrag na drevni ideal Brahmina, i s tugom percipirao simptome propadanja kod sadašnje rase. Želio je potaknuti da se novi impuls rodi iz umjetnosti. U njegovim festivalima u Bayreuthu na umu je imao iskupiti rasu dajući joj novi duhovni sadržaj.

To je bio duh koji je naveo Nietzsche-a, dok god je bio povezan s Wagnerom, da piše o „Dionizijskoj umjetnosti“. Osjećao je da ovi festivali sadrže nešto od duha drevnih misterija. Misteriji su pridonosili razvoju ljudske rase sve do četvrte pod-rase. U misterijskim hramovima Dionizija bilo je moguće doživjeti ovaj ulazni impuls, a na Sjeveru, posvećenici, druidi, govorili su o sumraku bogova iz kojeg će izaći nova rasa, *morati* će izaći.

Naša civilizacija, s zadatkom uvođenja kršćanstva, stoji u samoj sredini tih ideja. Žalosno je grčki učenik u misterijima govorio o čovjeku „koji će doći ispuniti misterije“.

Richard Wagner je vidio kako se približava vrijeme kada bi se kršćanstvo, razvijajući se iz pete pod-rase, moralo ostvariti. On je također donio vjeru i onima „koji nisu mogli vidjeti“. Doći će vrijeme kada će se bog misterija ponovno dići iz ljudske u božansku sferu. Sumrak bogova drevnih sjevernih saga pokazuje nam taj uzlazak, u putovanju bogova do Walhalle duž mosta od duge. Približava se vrijeme i mora biti ispunjeno kada kršćanstvo počinje govoriti svojim vlastitim karakterističnim jezikom, kada će „oni koji su vjerovali moći ponovno vidjeti“. Bayreuth nam dakle pokazuje dvije struje civilizacije: obnovu misterija Grčke, i novo kršćanstvo — tako ujedinjujući ono što je postalo razdvojeno.

Richard Wagner i oni koji su ga okruživali to su osjećali, i Edouard Schuré je imao isti osjećaj u vezi ove umjetnosti. U njoj je vidio prolog koji uvodi uniju onog što je u prošlosti postalo razdvojeno.

Religija, umjetnost i znanost u drevnoj prvobitnoj drami bili su ujedinjeni: zatim dolazi do podjele i tri odvojene struje počinju teći iz jednog izvora u grčkim misterijima.

Svaka struja svoj razvoj duguje činjenici da je krenula svojim odvojenim putem. Tijekom vremena „religijski“ element nastaje za dušu, „artistički“ za osjetila, „znanstveni“ za razumijevanje.

To je bilo neizbježno, jer do savršenstva se može doći samo ako čovjek svaku od svojih sposobnosti razvije odvojeno dok ne postignu najvišu točku razvoja.

Ako je religija vođena prema najvišoj formi kršćanstva, onda je voljna ponovno postati ujedinjena s umjetnošću i znanostu. Umjetnost — poezija, slikarstvo, kiparstvo i glazba — dosegnuti će vrhunac ako postane prožeta pravom religijom. A znanosti, koja je svoj puni razvoj dosegnula u modernom periodu, zaista je dan impuls za ponovno ujedinjavanje ove tri struje.

Richard Wagner, jedan od prvih koji je osjećao impuls koji vodi do ponovnog ujedinjavanja umjetnosti, znanosti i religije, ovo je dao čovječanstvu kao novi dar.

Osjećao je da je kršćanstvo ponovno pozvano da sve ujedini. I to novo kršćanstvo je ulio u svog Parsifala.

Glazba Velikog petka, izražavajući Wagnerove vlastite osjećaje Velikog petka, odzvanja u našim ušima kao da je velika struja nove civilizacije. Doživljaj Velikog petka otkrio mu je da individualni razvoj duše i razvoj rase moraju ići odvojenim putevima, da duša mora biti podignuta i spašena, da je naš zadatak probuditi dušu u novi život, unatoč tragičnoj kobi povezivanja tijela s rasom, sa snagama koje su osuđene na propast.

Ispuniti svijet tonovima koji pokazuju na novu budućnost, to je ono što je Richard Wagner želio postaviti u Bayreuthu, to je nova zvijezda u usponu na koju nam je ukazao. Barem mali dio čovječanstva treba slušati tonove budućeg doba.

Wagnerovo životno djelo završava apokaliptičnim riječima, apokalipsom koju je želio objaviti svom periodu, kao pravi prorok koji je znao da će novo doba osvanuti veoma brzo:

„Die Gesichte, die ich sehe,
Will ich Euch Künden!“

„Vizije koje vidim,
Želim vam objaviti!“